

«Nasjonal ramme for vindkraft på land»

Litteraturhuset i Oslo, 9. april 2019

Helene Ødven

Vindkraftanlegg har ingenting med friluftsliv å gjere

Vindkraftanlegg er industriområder

Plassering i verdifull natur er feil

Film om konsekvensane av vindkraftanlegg på land:

<https://vimeo.com/screenstoryno/review/296618982/563777e20a>

Kva har skjedd fram til no?

- Tidleg merksame på Nasjonal ramme, bestillinga frå Energimeldinga, via OED til NVE
- Resolusjon vedtatt på landsmøtet i Oslo juni 2018
- Merksame på prosjekt «Hordavind», arrangerte folkemøte i Matre 4. september og seinare støttmarsjen i Dyrkollbotn
- Masse politisk arbeid og god mediedekning
- Organisasjonsarbeid – heile DNT skal med! 300 000 medlemmar. Munna ut i forventningsbrevet datert 22. februar frå DNTs landsstyre til NVE

DNTs resolusjon 2018: «DNT ber regjeringen stanse arbeidet med *Nasjonal ramme for vindkraft på land*

Den Norske Turistforening, samlet til landsmøte i Oslo 9. juni 2018, ber regjeringen stanse arbeidet med *Nasjonal ramme for vindkraft på land*. Arbeidet må startes på nytt med medvirkningsmuligheter for befolkningen og nødvendige utredninger. Viktige verdier for friluftsliv og natur trues nå av tilrettelegging for en betydelig mengde ny vindkraftutbygging.

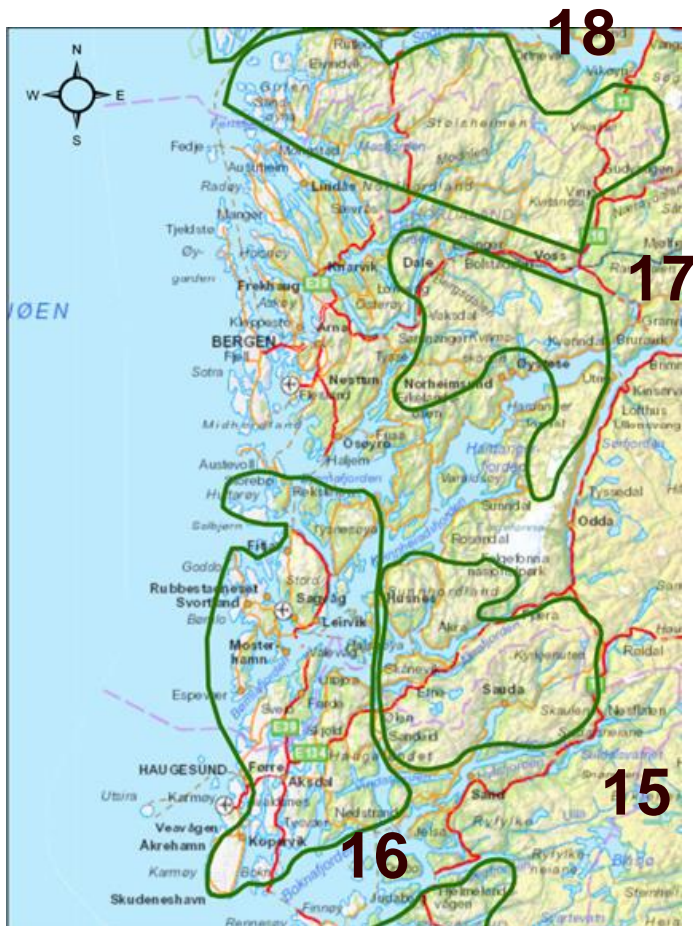
(...))»

DNTs resolusjon 2018:

Klimaendringene og tap av naturmangfold er vår tids to store utfordringer. Derfor vil DNT være en pådriver for en bærekraftig samfunnsutvikling, og vil fokusere på de positive mulighetene:

- Det eksisterer fornybaralternativer til omfattende vindkraftutbygging på land. De mest miljø- og naturvennlige fornybarteknologiene må alltid velges.
- Det må utarbeides en nasjonal landskapsstrategi.
- Vi må sikre en areal- og ressursbruk som tar hensyn til naturens tåleevne.
- Vi må benytte oss av potensialet for økt grad av energieffektivisering, energisparing og energigjenvinning uten behov for omfattende naturinngrep.
- Metoder og systemer for å ivareta naturens goder og verdisetning av urørt natur må utvikles og benyttes.

(...))»

Hausten 2018 – faglege innspel

- 23 kommunar i Hordaland hadde areal som vart berørt av analyseområda
- 17 kommunar uttalte seg i Hordaland.
- 5 gjeld administrative faginnspel
- 12 er politiske vedtak
- Dei politiske vedtaka er negative
- Dei meiner at analyseområda ikkje er «mest egnet» for framtidig vindkraftutbygging.

VERDIEN AV URØRT NATUR I DAG = 0,-.

Er beste skule Hordaland

Strilen

SIDE 12 13. NOVEMBER 2018 NR. 89 • ÅRGANG 56 LAUSSAL 25,-

TYSDAG

Spørsmål? At gourmetmat med teater attåt

SIDE 15-16

Noterte ny varmere rekord

SIDE 2

Var om bord då fregatten kolliderte

SIDE 7

Politikarane seier nei til skulekuttet

SIDE 4-5

Eldre går ut mot Knarvik-sentralisering

SIDE 11

Meir enn 500 møtte fram på markering i Stolsheimen:

Folkevandring mot vindkraftplanane

SIDE 8

<https://www.bergenoghordalandturlag.no/ga-stitemarsj-for-stolsheimen/>

30% FÅR 30% FÅR 30% FÅR

FARGERIKE KNARVIK

Fargerike Knarvik 8-20 (9-14) Hordalandvegen 11 4140 Isdalstata

Tlf 56 34 30 80 www.fargerike.no www.lnestsfarge.no

Følg oss på Facebook!

Naturopplevelser for livet!

Tilbudene gjelder fra 8.-17. november!

*Gjelder kun for private bestillinger. Forbehold om trykkeslutt og utsluttet vann.

Over 500 protesterte mot vindkraftplanar

Helene Ødven, leiar i Bergen og Hordaland Turlag måtte ta til tårene då ho såg oppmøtet i Stolsheimen søndag føremiddag.

Mal Silje Vabø

– Det viser kor mykje det betyr for veldig mange at me har ein slik urørt natur å dra nytta av, og at me er nøydda å ta vare på det me har att av han. Berre 12 prosent av Norge er i dag urørt natur, og der iblandt er mykje av det nasjonalpark. Me ønskjer å behalda og ikkje minst bevare den frie naturen me har att, seier Ødven.

– Nei til 300 vindturbinar

Støttemarsjen i regi av Den Norske Turistforening går imot Norsk Vind og Energi (NVE) sitt framlegg om å bygga 300 nye vindturbinar i fjellområdet, kvar på omlag 200 m høgd. Dette vil gjera Stolsheimen til det største vindanlegget i Europa.

– Dette handlar ikkje om å veta for eller imot vindkraft. Me vil så klart støtta alt som er godt for miljøet vårt, men her må ein sjå den større saka, dette er ikkje berre nokre få vindturbinar. Støyen frå ein turbin alene vil øydelegga den naturlege stillheita i naturen og føra til store øydelegingar i naturområdet, meiner Ødven.

Vindkraftturbinane vil innebera store naturinngrep som ikkje kan gåast tilbake på. Kvar turbin tek opp eit område på storelek med ei halv fotballbane. I tillegg kjem vegane mellom kvar turbin, og industrien som skal til for å setja dei opp. Det er ikkje vilje om å byggja turbinane i Stolsheimen, men eit fritidsområde, men eit industriområde dersom NVE får det som dei vil.

– Bygg heller i sjøen

– Vindkraft vil me gjerne ha, men ikkje her i fjellet. I Hordaland bidreg me alle sine med vasskraft i store mengder. Naturen jobbar for oss kvar dag, og no er det på tide at me jobbar litt for den i gjengjeld. Vindkraft kan byggast på sjøen, avsluttar ho.

Før turen var det appell ved leiar i DNT Ung, Frid Hesta, som understreka kor viktig det er for framtidige generasjonar å behalda

POSITIVT OVERRASKA: Helene Ødven, leiar i Bergen og Hordaland Turlag snukka for over 500 menneske før turen søndag.

VIL HA NATUREN: Også leiar i DNT Ung Bergen, Frid Hesta, understreka kor viktig det er for framtidige generasjonar å behalda naturen og alt den gir oss.

LANG REKKE: Det vart ein lang prosjon opp Stolsheimen då alle dei 500 frammatte pluss hundar skulle fram.

– Eg gjeikk ein tur saman med ein gjeng venner i sommar, og minna me skapte saman er unike. Det finst ingenting anna som ein stil le morgon i dei norske fjella med mykje grønne fjell og blå himmel. Det vil vera som å ha bak seg dei siste som får oppleva dette. Kva er poenget med miljøvern dersom det skal gå ut over naturen sjølv, spurde denne unge turentusiastien.

– Industriområde

– Det som blir her dersom Norsk Vind får det slik dei vil, er ingen park. Det er eit industriområde av dimensjonar. Eit område der stillheita ikkje finst lenger, og der aten er og i no liva ikkje lenger har i se til å fråta andre generasjonar. Det vil vere i motsetning til naturlege område, og planane ligg klare for sju gonger fleire vindturbinar på land innan 2020. Øydelegd natur kjem med øydelegde økosystem, vidare tap i utryddingstrau artar og dyreliv. Kva rett har i se til å fråta andre generasjonar? Det vil vere i motsetning til naturlege område, og planane ligg klare for sju gonger fleire vindturbinar på land innan 2020. Øydelegd natur kjem med øydelegde økosystem, vidare tap i utryddingstrau artar og dyreliv. Kva rett har i se til å fråta andre generasjonar? Det vil vere i motsetning til naturlege område, og planane ligg

Inviterer til kyrkjedebatt

Ber Meland bygga ny kyrkje? Det er det mange som har meiningar om. Blant anna Human-Etisk forbund, som inviterer tilhengjarar og motstandarar til debatt. Tyssølives i Nordgardstua debattmatte. Det er det vert ikkje berre invitert soknerådsløse Larsen (Frp) frå ja-sida, forar Byvind Odderås Leif Johnsen, som i Morken som også har

Aarhus Byrknes ordførarkandidat

No er det avgjort; Astrid Aarhus Byrknes stiller som ordførarkandidat for Alver Kf.

Bergen og Hordaland Turlag

Den Norske Turistforening

Kjelde: Statens kartverk

Areal for trafostasjon

Foto: Sveinulf Vågane

Inngrepsbreidder

Data og Foto: Sveinulf Vågane

40 m høg fylling, Tellenes vindkraftverk, Rogaland

Data og foto: Sveinulf Vågane

Naturopplevelser for livet

Bergen og Hordaland Turlag

52 m breitt vegkryss, Tellenes vindkraftverk, Rogaland

Data og foto: Sveinulf Vågane

Naturopplevelser for livet

Bergen og Hordaland Turlag

Lista vindkraftanlegg, Farsund, Vest-Agder

Foto: Sveinulf Vågane

Naturopplevelser for livet

Bergen og Hordaland Turlag

«Bjerkreimsklyngen», Rogaland

Foto: Sveinulf Vågane

«Bjerkreimsklyngen», Rogaland

Foto: Sveinulf Vågane

«Bjerkreimsklyngen», Rogaland

Foto: Sveinulf Vågene

Foto: Nicolas Rodriguez

Naturopplevelser for livet

Bergen og Hordaland Turlag

Havørn, Smøla vindkraftanlegg april 2017

Midtfjellet vindkraftanlegg

Foto: Nicolas Rodriguez

Naturopplevelser for livet

Bergen og Hordaland Turlag

Handfjellsåto, Midtfjellet

Foto: Nicolas Rodriguez

Naturopplevelser for livet

Bergen og Hordaland Turlag

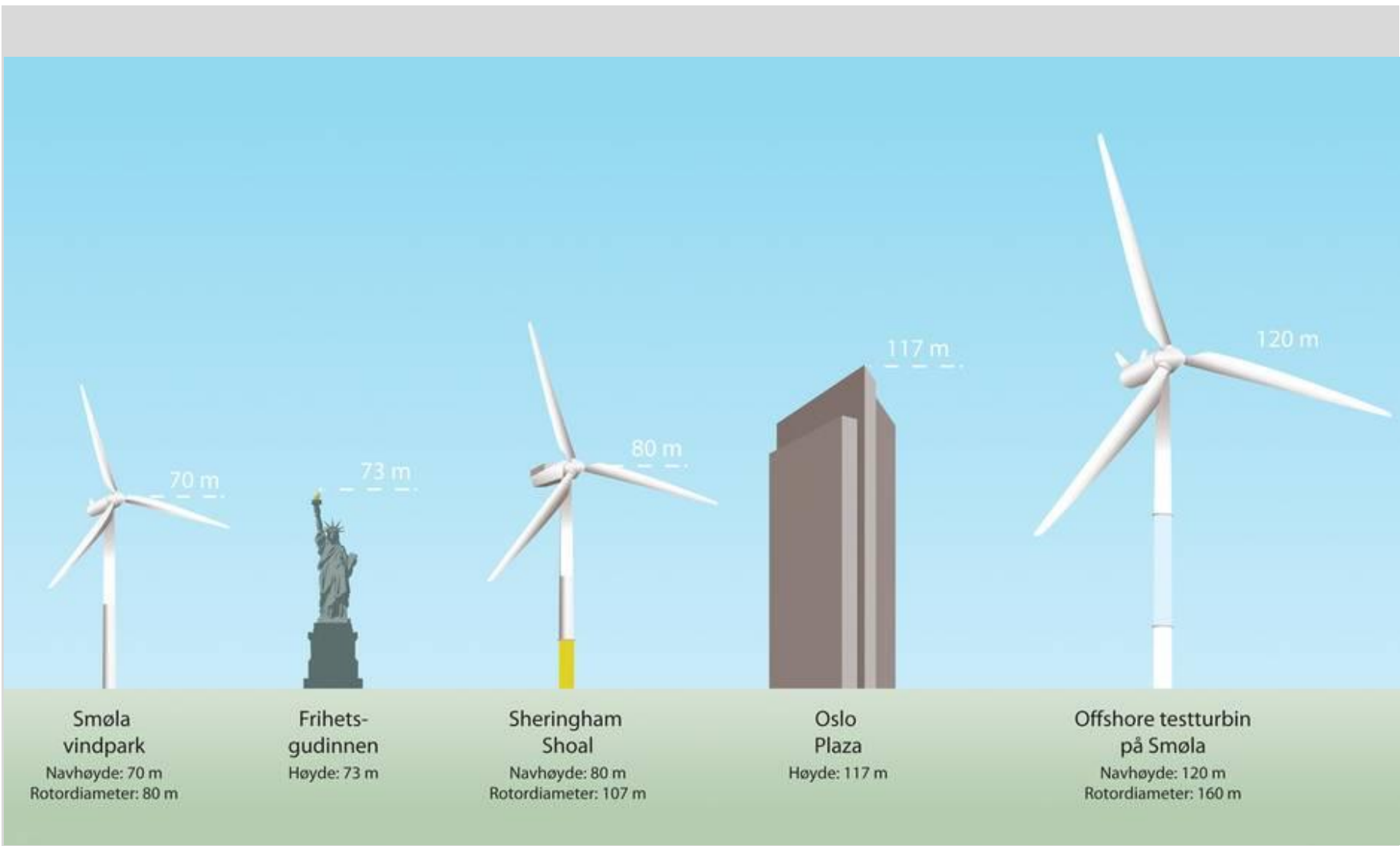
Midtfjellet vindkraftanlegg, 130 meter høge

Foto: Nicolas Rodriguez

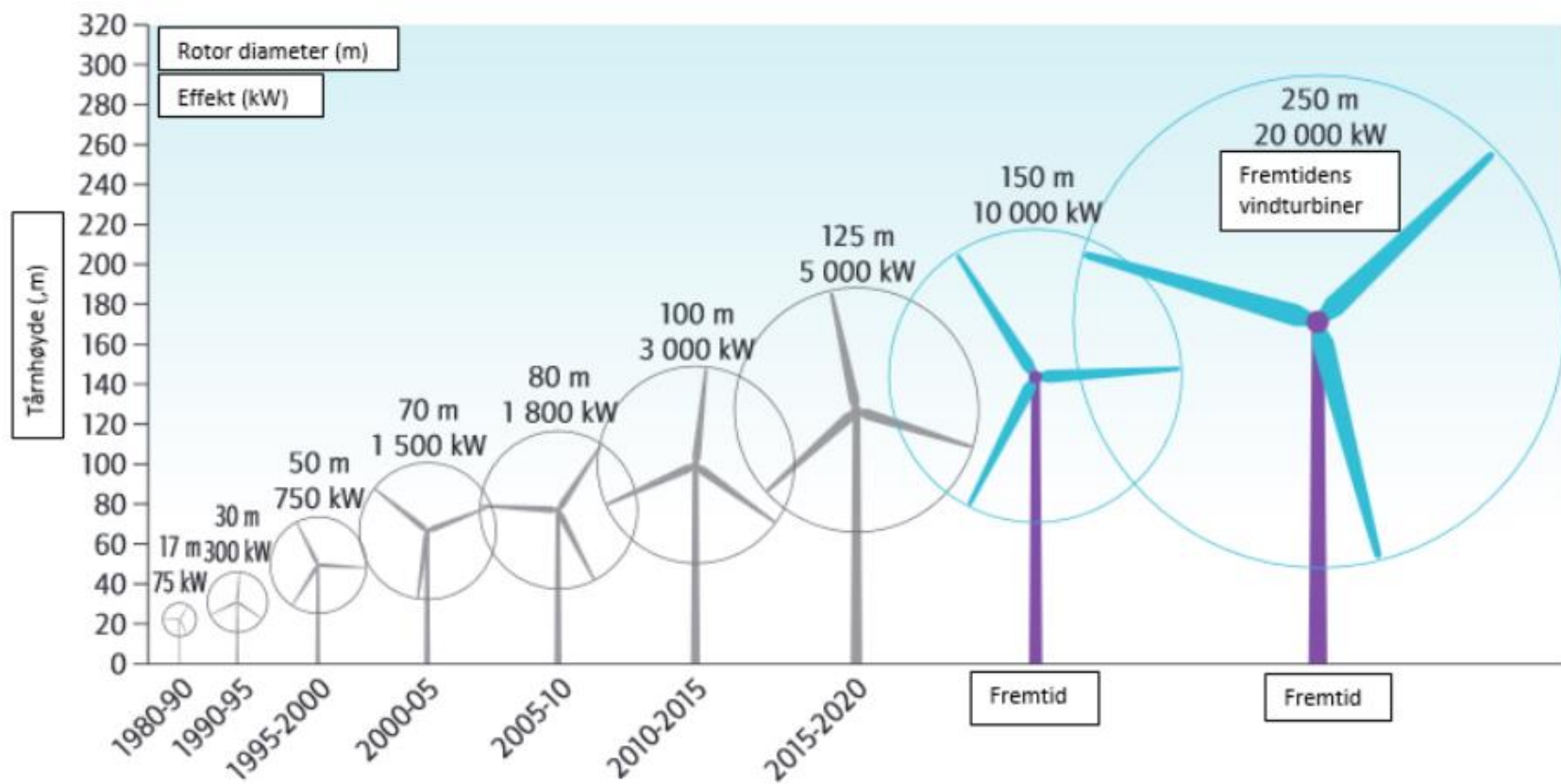
Naturopplevelser for livet

Bergen og Hordaland Turlag

Kjelde: Teknisk ukeblad

Kjelde: IEA (2013)

Kva gjer vi vidare?

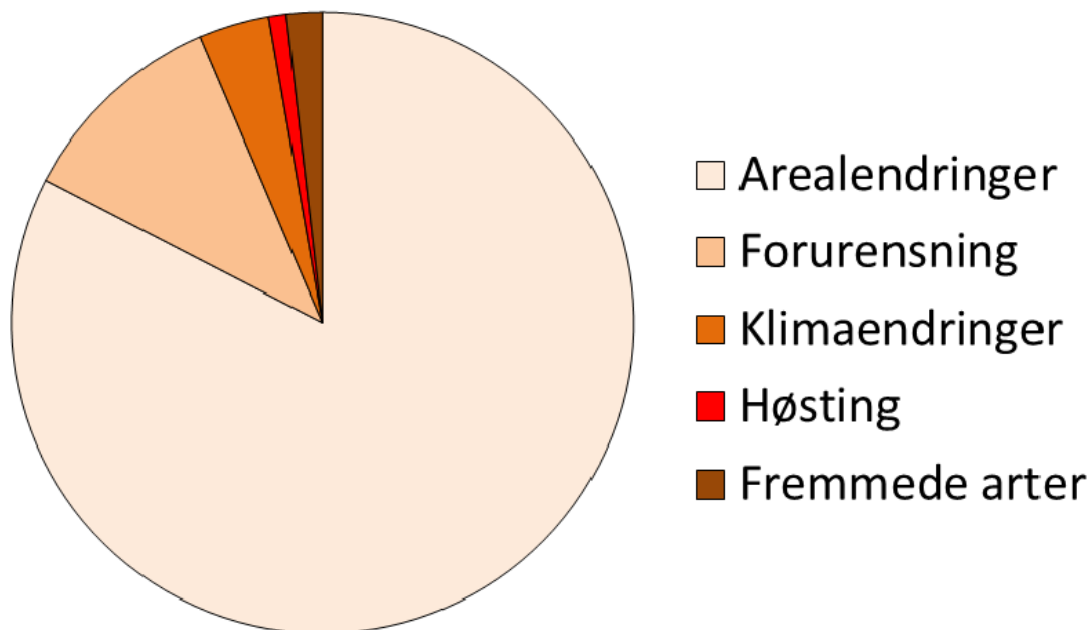
Bærekraftmålene

- Vi er positive til det grønne skifte, men sett tiltakene inn i rett perspektiv. Parisavtalen er et resultat av FNs vedtak om bærekraftig samfunnsutvikling.
- Mål #15 omhandler liv på land: "Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, [...], stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold." Utbygging av vindkraftanlegg i uberørt natur strider altså helt klart mot FNs bærekraftsmål.

Arealforbruket truer artene

20 % av artene er på rødlista

Arealendringer desidert største trussel

Kunnskap og føre var-prinsippet

- Vi har merket oss at Miljødirektoratet har påpekt store kunnskapsbehov i en rekke temarapporter til «Nasjonal ramme for vindkraft på land».
- Miljødirektoratet viser i innspill til eksklusjonsrunde 3 at det foreligger en betydelig usikkerhet i datagrunnlaget og manglende kunnskap om en rekke temaer.
- I Miljødirektoratets anbefalinger til eksklusjonsrunde 3 velger de likevel ikke å foreslå at arealer der usikkerheten er stor ekskluderes.
- Miljødirektoratet understreker: «*Vi presiserer at de anbefalte eksklusjonene absolutt ikke er noe godkjentstempel for utbygging av områder som ikke er ekskludert*».

Forventningsbrevet til NVE

DNT mener at følgende områdetyper må ekskluderes fra nasjonal ramme, av hensyn til natur og friluftsliv:

- Urørt natur: DNT vil ekskludere all villmark og andre inngrepsfrie naturområder, dvs. natur som ligger minst én km fra nærmeste tekniske inngrep. Slike områder har store naturverdier og arts mangfold, og en helt spesiell betydning i friluftslivet, og må skjermes fra vindkraftutbygging.
- Mye brukte friluftslivsområder: Det bør ikke bygges vindkraft i verdifulle friluftslivsområder som bymarker og byfjell, eller i det sentrale hytte- og rutenettet for friluftslivet. Disse områdene har stor verdi for alle som er glade i å bruke naturen, og naturopplevelsen i områdene vil forringes kraftig ved utbygging av vindkraftanlegg.

Miljødirektoratet har gjeve uttrykk for:

- ❖ «Miljødirektoratet har i dag ikke en full oversikt over de mest verdifulle friluftslivsområdene i en nasjonal sammenheng»
- ❖ Viktig: Kommunale friluftslivskartleggingar og regionale kartleggingar.
- ❖ Mdir manglar oversyn: «Turområder uten tilrettelegging som er en del av de sammenhengen naturområder med urørt preg»
- ❖ Mdir legg til: «Dette er områder som allerede er utsatt for et stort press og vindkraft kan bidra med til en ytterligere forringelse av disse områdene. Atkomst/oppmarsjområdene til disse områdene er også viktig å ivareta».
- ❖ Landskap av nasjonal eller regional interesse
- ❖ Større sammenhengende naturområder med urørt preg
- ❖ Verneområder, td. Verneplan for vassdrag, landskapsvernområder og nasjonalparker
- ❖ Viktige kulturmiljø og kulturhistoriske landskap med nasjonal interesse
- ❖ Særskilte naturtypar og naturmangfald

Det anerkjente konsultentselskapet Menon er klare i sin budskap når det kjem til landskap:

«Vi identifiserer svært få relevante studier fra Norge av fysiske landskapsvirkninger (for eksempel etterstudier) eller av folks preferanser for å unngå (eller redusere) landskapsvirkninger av vindkraft. En skulle ideelt sett hatt et (mye) bedre kunnskapsgrunnlag, basert på landskapsfaglige analyser og folks uttrykte preferanser, inn i den prosessen som nå pågår med Nasjonal ramme for vindkraft.

Uten et slikt grunnlag vil det være vanskelig å velge ut områder som kan ligge til rette for utbygging av vindkraft, der vindressurser og nettkapasitet på en faglig forsvarlig og troverdig måte er veiet opp mot andre viktige miljø- og samfunnshensyn. Dette er også viktig for legitimiteten av prosessen. Rapporten foreslår hvordan kunnskapshullene kan fylles, på kort og lang sikt.»

<https://www.menon.no/publication/pavirker-vindkraft-landskapet-vurderes-virkningene-berores/>.

Føre-var-prinsippet, Samlet belastning og sumverknader

- «*Samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10, har vært et viktig tema i utpeking av de mest egnede områdene*».
- Ramma har fortsatt mykje å gå på i høve å ta omsyn til «samlet belastning»
- Vi har også bedt om at føre-var-prinsippet vert lagt til grunn.
- Førebels manglar ramma klare styringsfunksjonar i høve «tidleg avslag». NVE har ikkje rettsleg heimel til å gje «tidleg avslag», men kan «anmode» søkar om å trekkje prosjektet.

Moglegheiter

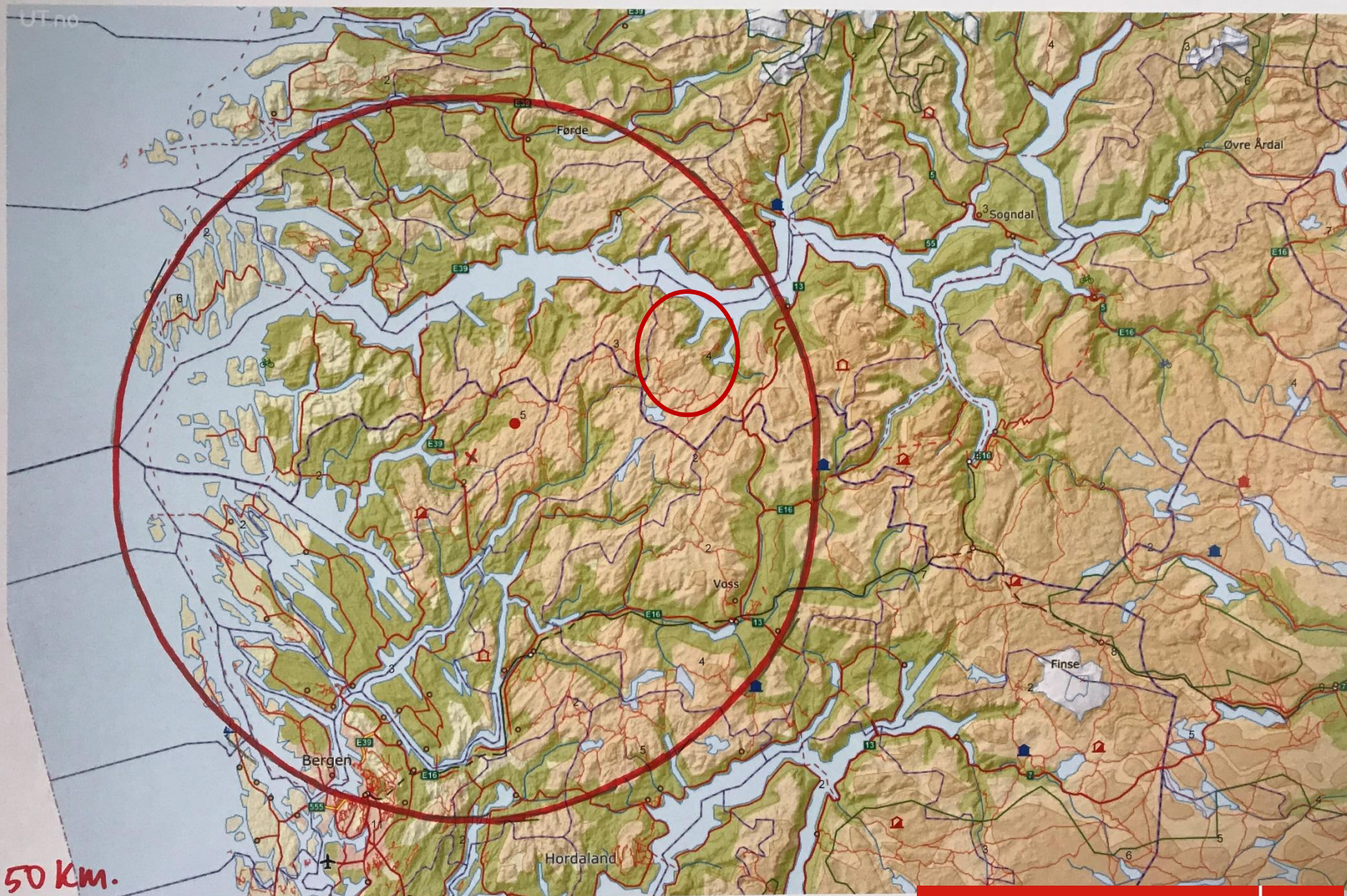
- 1 TWh = straum til om lag 50.000 husstandar.
- ENOVA: Stort potensial for energisparing. Vi kan spare 30 TWh.
- Fysisk potensial offshore vind: 14 000 TWh.
- Premiss (NVE): «Alle tilgjengelige tak og fasadeareal eigna for solenergi vert tatt i bruk innan 2050», solfangarar: 21 TWh/ år, solceller 9 TWh/år.
- HydroCen: O/U-prosjekt, mogleg å auke produksjon til mellom 22 og 30 TWh årleg.
- Rein opprusting: 1-3 TWh, mogleg 5 TWh.
- Utviding: 15-20 TWh.
- Grove anslag djup geotermi (NVE) – ned til 5 km: 60 TWh.
- Grunnvarme i dag (NVE): 3,5 TWh.
- Sjøvarme (NVE): 16 TWh.

Kva no?

- Vi meiner at fleire viktige natur- og friluftslivsområder må skjermast i «Nasjonal ramme for vindkraft på land»
- **Oppfyller «ramma» krava i forventningsbrev og resolusjon frå landsmøtet 2018?**
- Viktig å engasjere kommunane: 105 er direkte berørt. Tilgrensande kommunar, større regionkommunar i nærleiken og fylker må også kome med i prosessen (regionale verdiar).
- «Nesten» utpeikte områder: 39 kommunar.
- Høyringsfristen er 1. august 2019. I forventningsbrev frå DNT til myndigheitene ba vi om minimum 6 månader.
- Uheldig at høyringsfristen følgjer rett etter «fellesferie».
- Myndigheitene har høve til å setje ein lengre frist for høyringa etter utgreingsforskrifta.
- Er 5 regionale høyringsmøter tilstrekkeleg? Dekkjer møtet i Lillestrøm, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Hammerfest dei 13 utpeikte og 8 «nesten» områda på ein god måte?
- Kva er agenda for møtet og korleis vil medverknad verte organisert?
- Høve til førehandsinnspel i forkant av møta?

Kva med meldingar for vindkraftprosjekt sendt rett i forkant av ramma? Døme: Nordhordland

- NVE kommenterer i rapporten: «*Det framgår imidlertid av energimeldingen (Meld. St. 25 (2015-2016)) at OED vil utrede og legge fram et lovforslag som gir konsesjonsmyndigheten adgang til å gi tidlig avslag i større vann- og vindkraftsaker*» (?)
- Myndighetene har framleis opning for «anmodning» om at tiltakshavar trekkjer prosjektet
- Vil organisasjonen aksepterer parallell behandling av prosjekt samstundes som ein utformer ei ramme som skal fungere «konfliktdempande»?
- Eit eksplisitt krav bør vere at ein ikkje kan akseptere dette, men det ligg ingen føresetnader om dette i energimeldinga eller i arbeidet med ramma.

50 km.

10 km

Med utgangspunkt i Gleinefjellet kor også BKK ønskjer å byggje ut vindkraft
Inntil 250 meter høge turinbar (Midtfjellet er 130 meter).

<https://www.ut.no/kart/?lat=60.91953&lng=5.76335&zoom=15&setMarker=true>

Bergen og Hordaland Turlag

Oppsummering: Ei balansert og moderne tilnærming

Hovudmålet må vera å ta vare på naturen, sikre velfungerande økosystem, urørt natur og gode friluftslivsområder.

Dernest må ein velge dei mest natur- og miljøvennlege energiformene, redusere naturinngrep, og balansera biletet betre enn einsidig å satse stort på innfasing av éin type teknologi.

Vindkraftanlegg på land krev enormt store areal, utgjer store industrianlegg og medfører irreversible og omfattande naturinngrep.

Ekspertar peikar på flytande havvind som eit reelt alternativ, men fyst må vi oppgradere alle eksisterande vasskraftverk. Regulerbar energi har også høgst verdi. I tillegg er det 40 Alta-kraftverk å hente gjennom energieffektivisering og sparing.

Hovudbodskap

- Naturen si tåleevne er overskridet med 5 gangeren
- Vindkraft som ressurs er i utgangspunktet bra. Det er plasseringa som er heilt feil!
- Vi har ikkje typografi til slik industri i fjella våre og det tek vekk det som er att av urørt natur og viktige friluftslivsområder

Signer oppropet!

J A T I L B E V A R I N G A V K Y S T O G F J E L L

https://www.opprop.net/bevar_kyst_og_fjell

J A T I L B E V A R I N G A V K Y S T O G F J E L L

Midtfjellet vindkraftanlegg. Foto: Nicolas Rodriguez

Energimyndighetene tegner nå et kart for fremtidig vindkraftutbygging på land. Store deler av Norge trues av massiv vindkraftutbygging. Nå oppfordrer vi politikerne til å ta større hensyn til natur og friluftsliv når nye vindkraftverk på land skal planlegges.

Støtt vårt felles opprop for bevaring av kyst og fjell her

Vi er mange foreninger i Norge som i flere år har arbeidet med vindkraftutbygging og de negative konsekvenser dette medfører for natur og friluftsliv. Sammen med resten av DNT og over 300 000 medlemmer har vi nå et klart budskap til lokale og nasjonale myndigheter: **Verdifulle natur- og friluftslivsområder må ikke avsettes til fremtidig vindkraftutbygging på land.**

STØTTEMARSJ FOR STØLSHEIMEN

Nasjonalt 12. mai